

Motieven voor middelengebruik onder jongeren en jongvolwassenen in Nederland

Een onderzoek naar de motieven voor middelengebruik onder jongeren en jongvolwassenen van Nederlandse en niet-Nederlandse afkomst en de invloed van leeftijd en geslacht hierop.

Elise Snickers

S1120557

Universiteit Leiden

Afdeling Orthopedagogiek

Begeleider: De heer Dr. S.C.J. Huijbregts

12 juni 2015

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterscriptie, de afsluiting van de master Orthopedagogiek aan de Universiteit Leiden. Terwijl ik dit voorwoord schrijf, verbaas ik mij erover hoe snel dit jaar voorbij is gevlogen. Waar ik in november 2014 begonnen ben aan een periode schrijven en schrappen, ligt er in juni 2015 een scriptie waar ik best trots op ben.

Na het afronden van de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen, was het tijd voor mijn laatste jaar studeren: het masterjaar. Na drie hele leuke bachelorjaren was het voor mij een logische stap om de master Orthopedagogiek te gaan volgen. Een spannend en druk jaar, waarin theoretische vakken gevolgd, een stage gezocht en een scriptie geschreven moesten worden. Het kiezen van een onderwerp voor de scriptie was voor mij lastig, er waren zo veel interessante projecten! Toen ik de beschrijving las van het onderzoek naar jongeren en middelengebruik wist ik meteen dat dit iets voor mij zou zijn. Het onderwerp is actueel en het leek me erg leuk om eens mijn aandacht te richten op jongeren in plaats van op baby's, zoals ik had gedaan tijdens het schrijven van mijn bachelorscriptie. Daarnaast waren er veel mogelijke deelonderwerpen om over te schrijven. Het was prettig om vrij gelaten te worden in het kiezen van een onderwerp, waardoor het uiteindelijke onderwerp ook echt mijn eigen idee was. Dit heeft ervoor gezorgd dat ik in de spannende periode van het schrijven en schrappen met veel interesse heb gewerkt aan mijn scriptie.

Graag wil ik als eerste mijn begeleider Stephan Huijbregts bedanken voor zijn kritische feedback op mijn geschreven stukken en zijn hulp wanneer ik vastliep tijdens het schrijven. Daarnaast wil ik alle participanten bedanken die een behoorlijk pakket vragenlijsten voor me hebben ingevuld; zonder jullie had ik dit onderzoek niet uit kunnen voeren! Ten slotte wil ik mijn ouders en Jurriaan bedanken voor alle spellingcontroles, wijze raad en het feit dat jullie altijd voor me klaar stonden wanneer ik weer eens de neiging had om mijn hele scriptie te deleten wanneer ik niet tevreden was. Door al deze hulp en steun is deze hele periode erg meegevallen.

Ik wens u veel leesplezier toe!

Rotterdam, 12 juni 2015

Samenvatting

Jongeren en jongvolwassenen in Nederland gebruiken vele verschillende middelen, van alcohol tot harddrugs. Iedereen heeft zijn eigen motieven voor het gebruik. Het huidige onderzoek had als doel te onderzoeken of de motieven onderliggend aan middelengebruik verschillen tussen Nederlandse jongeren en jongvolwassenen en jongeren en jongvolwassenen met een niet-Nederlandse achtergrond. Eveneens werd de invloed van leeftijd en geslacht onderzocht. De steekproef bestond uit 825 participanten in de leeftijd van 13 tot en met 30 jaar oud ($M = 21.6$, $SD = 3.1$). Gegevens over het middelengebruik, motieven, etnische achtergrond, leeftijd en geslacht zijn verkregen door middel van zelfrapportage. Over de data zijn verschillende multivariate variantieanalyses (MANOVA) uitgevoerd. De etnische achtergrond bleek van invloed te zijn op het *Sociability*-motief, $F(1,816) = 4.04$, $p = .045$, Nederlandse participanten scoorden hierop hoger dan niet-Nederlandse participanten. Daarnaast werd een effect gevonden op het *Tension Reduction*-motief, $F(1,816) = 6.34$, $p = .012$, waarbij niet-Nederlandse participanten hogere scores hadden. Ook het geslacht bleek van belang bij dit laatstgenoemde motief, $F(1,816) = 9.96$, $p = .002$, mannen scoorden hoger dan vrouwen. Een interactie-effect is gevonden voor etniciteit en geslacht tezamen op het *Sociability*-motief, $F(1,816) = 4.09$, $p = .044$, vrouwen van niet-Nederlandse afkomst hadden lagere scores op deze schaal dan vrouwen van Nederlandse afkomst. Voor de verschillen tussen de Nederlandse en niet-Nederlandse participanten bleek een islamitische achtergrond een belangrijke verklarende factor te zijn. Verkregen gegevens kunnen ingezet worden in toekomstige interventies, waar steeds effectiever gebruik gemaakt wordt van internet om grote groepen jongeren te bereiken en te helpen.

Inhoud

Voorwoord 1

Samenvatting 2

Inleiding 4

 Middelengebruik onder jongeren in Nederland..... 4

 Motieven voor middelengebruik 7

 Huidige onderzoek 10

Methode..... 12

 Onderzoeksgroep..... 12

 Instrumenten..... 12

 Procedure..... 14

 Data-analyse 15

Resultaten 16

Conclusie en discussie..... 20

 Conclusie..... 20

 Discussie..... 22

 Beperkingen en sterke punten 25

 Implicaties voor vervolgonderzoek en de praktijk 26

Inleiding

Middelengebruik onder jongeren is al jaren een belangrijk punt op de agenda van de Nederlandse overheid. Denk bijvoorbeeld aan de recent gestarte NIX18-campagne, een initiatief van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport waarin niet roken en drinken voor het 18^e jaar het statement is. Ook in kranten wordt regelmatig aandacht besteed aan het middelengebruik van jongeren. Een van de koppen in januari 2015 luidde: ‘Meisje (15) zit met XTC op in de klas’ (Van Unen, 2015). De docent van het 15-jarige meisje merkte dat het meisje zich vreemd gedroeg. Later bleek dat zij onder invloed was van XTC. Hierbij rijst de vraag wat het motief van dit jonge meisje was voor het gebruik van XTC. In deze scriptie zal antwoord gegeven worden op de vraag wat de motieven voor jongeren en jongvolwassenen zijn om middelen te gebruiken. Onderzocht zal worden of deze motieven voor jongeren en jongvolwassenen van Nederlandse afkomst anders zijn dan de motieven die niet-Nederlandse jongeren en jongvolwassenen hebben om middelen te gebruiken. Ook zal de invloed van leeftijd en geslacht op de motieven worden onderzocht. Voordat ingegaan wordt op wat mogelijke motieven voor middelengebruik zijn, wordt eerst ingegaan op wat jongeren voor middelen gebruiken. Wat de gevolgen zijn van middelengebruik bij voornamelijk jongeren is al veelvuldig onderzocht, maar nog maar weinig aandacht is besteed aan de motieven die zij voor het gebruik hebben. Juist de aandacht voor deze fase in het proces voordat een jongere middelen gaat gebruiken is een belangrijke fase. Door de motieven te kennen en te begrijpen kunnen problemen met overmatig middelengebruik bij de bron aangepakt worden.

Middelengebruik onder jongeren in Nederland

Het gebruik van middelen zoals sigaretten, alcohol, cannabis en harddrugs (waaronder bijvoorbeeld XTC en cocaïne) onder jongeren en de verschillende ontwikkelingen en trends in het gebruik wordt in Nederland door verschillende monitoren bijgehouden en onderzocht, zoals de Nationale Drug Monitor (NDM) en het Peilstationsonderzoek uitgevoerd door het Trimbos-instituut. Door de bevindingen te combineren wordt eerst een zo compleet mogelijk beeld gegeven van het gebruik van middelen onder jongeren en jongvolwassenen in Nederland.

Sigaretten worden door veel jongeren ooit wel eens gerookt, op 16-jarige leeftijd ligt het percentage jongeren dat ooit gerookt heeft op ongeveer 55% (Verdurmen et al., 2012). Het gebruik tussen jongens en meisjes verschilt hierin nauwelijks. De leeftijd waarop scholieren gemiddeld de eerste sigaret opsteken ligt iets lager voor jongens dan voor meisjes. Jongens

beginnen met experimenteren wanneer zij gemiddeld 12,6 jaar oud zijn en meisjes gemiddeld wanneer zij 13,1 jaar oud zijn. Naarmate de leeftijd hoger wordt, wordt ook het percentage jongeren dat wel eens rookt hoger. Waar 2% van de jongeren tussen de 12 en 16 jaar wel eens rookt, rookt ongeveer 22% van de jongeren tussen de 16 en 20 jaar en 33% van de jongvolwassenen tussen de 20 en 30 jaar wel eens (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2014). Als gekeken wordt naar groepen jongeren met verschillende etnische achtergronden, hebben de jongeren van Marokkaanse afkomst het minst ooit een sigaret geprobeerd (16%) (Verdurmen et al., 2012).

Onder de jongeren die ooit wel eens alcohol hebben gedronken doen zich grote leeftijdsverschillen voor. In groep 8 van de basisschool heeft ongeveer één op de tien kinderen ooit alcohol gedronken (Nationale Drug Monitor [NDM], 2014). Tussen de 12 en 17 jaar loopt dit percentage op naar bijna 80%. Onder jongeren en jongvolwassenen die regelmatig uitgaan ligt het percentage dat ooit alcohol gedronken heeft op zo'n 99% (Goossens, Frijns, Van Hasselt, & Van Laar, 2013). Net als bij het gebruik van sigaretten doen zich geen verschillen voor tussen jongens en meisjes in het gebruik van alcohol. Wel zijn er verschillen in het gebruik tussen jongens en meisjes voordat zij 12 jaar oud zijn. Onder de kinderen in groep 7 en 8 van de basisschool hebben jongens meer ervaring met het drinken van alcohol dan meisjes (Verdurmen et al., 2012). Ook met alcohol hebben jongeren van Marokkaanse en Turkse afkomst het minste ervaring. Van de Nederlandse jongeren dronk 28% de afgelopen maand alcohol tegenover 18% van de niet-Nederlandse jongeren (NDM, 2014). Eenzelfde beeld kwam in eerder onderzoek naar voren. Nederlandse jongeren consumeren het meest vaak alcohol en er wordt het minst gedronken door Marokkaanse en Turkse jongeren (Van Tubergen & Poortman, 2010). Andere niet-Nederlandse etnische groepen zaten qua alcoholgebruik tussen deze groepen in. Voor een deel kan dit verschil worden verklaard door de islamitische achtergrond van de jongeren (NDM, 2014). Geheleonthouding wordt in het islamitische geloof voorgeschreven, waardoor de religieuze overtuiging van jongeren een grote rol kan spelen in het wel of juist niet drinken van alcohol (Dotinga, Van den Eijnden, Bosveld, & Garretsen, 2006). Opvallend is dat de jongeren van niet-Nederlandse afkomst die wel alcohol drinken, vaak evenveel drinken als Nederlandse jongeren (Van Dorsselaer et al., 2010).

Cannabis wordt naast alcohol vaak tijdens het uitgaan door jongeren en jongvolwassenen gebruikt (Goossens et al., 2013). Deze drug wordt het meeste gebruikt in de leeftijd van 15 tot 25 jaar (Van Rooij, Schoenmakers, & Van de Mheen, 2011). Waar het percentage van jongeren die ooit cannabis hebben gebruikt niet verschilt met volwassenen

Motieven voor middelengebruik onder jongeren en jongvolwassenen in Nederland

tussen de 25 en 44 jaar (31% tegenover 33%), verschillen de percentages tussen deze leeftijdsgroepen wel wanneer gekeken wordt naar de jongeren en volwassenen die het afgelopen jaar cannabis hebben gebruikt (16% tegenover 7%). Het gebruik stijgt met de leeftijd, tot ongeveer 25 jaar (Verdurmen et al., 2012). Meer jongens dan meisjes gebruiken cannabis, ongeveer de helft van de 18-jarige jongens en één derde van de 18-jarige meisjes hebben ooit cannabis gebruikt. In overeenkomst met de voorgaand besproken middelen gebruiken Marokkaanse jongeren minder cannabis dan autochtone jongeren.

Ecstasy (XTC) is onder jongeren en jongvolwassenen een van de meest populaire harddrugs. Het is de harddrug met het hoogste percentage jongeren dat het middel ooit wel eens gebruikt heeft (Verdurmen et al., 2012). Van de middelbare scholieren tussen de 12 en 18 jaar heeft iets minder dan 3% het middel wel eens geprobeerd. Onder de jongeren die vaak uitgaan blijkt XTC favoriet (Goossens et al., 2013). Ongeveer 70% van de jongeren en jongvolwassenen die vaak uitgaan tussen de 15 en 35 jaar oud gebruikten ooit wel eens XTC. Hoewel jongens vaak meer ervaring hebben met het gebruik van deze drug (Goossens et al., 2013), is dit verschil nog niet significant wanneer het gaat om de *lifetime*-prevalentie onder jongeren (Verdurmen et al., 2012). XTC is het meest populair onder jongvolwassenen tussen de 20 en 24 jaar oud (Goossens et al., 2013). Vanaf ongeveer 15 jaar is een toename te zien van harddrugsgebruik onder jongeren. Vergeleken met middelen als alcohol en cannabis gebruiken jongeren aanzienlijk minder harddrugs als amfetamine, cocaïne en heroïne (Verdurmen et al., 2012). Het gebruik van deze drugs neemt toe naarmate de jongeren ouder zijn (NDM, 2014). Bij de genoemde harddrugs lijkt een duidelijker verband te bestaan met etnische achtergrond. Cocaïne en heroïne worden in vergelijking tot Nederlandse jongeren meer gebruikt door Surinaamse jongeren (NDM, 2014; Verdurmen et al., 2012). Jongeren van niet-Westerse afkomst hebben vaker het middel amfetamine ooit wel eens gebruikt. Jongeren van Marokkaanse afkomst gebruiken relatief weinig harddrugs in vergelijking tot Nederlandse jongeren.

Samenvattend gebruiken jongeren en jongvolwassenen verschillende middelen, waarbij sigaretten en alcohol het hoogste percentage hebben als het gaat om jongeren die ooit het middel wel eens gebruikt hebben. Middelen worden door niet-Nederlandse jongeren relatief weinig gebruikt, vooral jongeren met een Marokkaanse achtergrond gebruiken weinig middelen. Met name harddrugs worden meer door jongens dan door meisjes gebruikt.

Motieven voor middelengebruik

Jongeren en jongvolwassenen in Nederland gebruiken dus verschillende middelen. Er zijn verschillende onderliggende motieven om middelen te gebruiken, waarnaar met name veel onderzoek is uitgevoerd naar de onderliggende motieven voor alcoholgebruik. Cooper (1994) omschrijft aan de hand van een vier-factoren model de mogelijke onderliggende motieven voor alcoholgebruik. Vier soorten motieven om te drinken worden beschreven, namelijk het sociale motief, waarbij wordt gedronken om een sociale beloning te krijgen vanuit de omgeving. Redenen behorend bij dit motief zijn bijvoorbeeld het drinken om plezier te hebben met vrienden (Patrick, Schulenberg, O'Malley, Johnston, & Bachman, 2011a). Het sociale motief wordt in de literatuur het meest gerapporteerd als onderliggend motief om alcohol te drinken. Het motief waarbij gedronken wordt om de positieve stemming te verbeteren wordt het *enhancement*-motief genoemd (Cooper, 1994), waar een reden als drinken voor het ervaren van opwinding onder valt (Patrick et al., 2011a). Een derde motief is het *coping*-motief, waarbij men door te drinken probeert om te gaan met negatieve emoties (Cooper, 1994). Voor een kleine groep jongeren geldt dit als een motief voor het gebruik van alcohol (Patrick et al., 2011a). Tot slot is het *conformity*-motief beschreven waarbij gedronken wordt om sociale afwijzing te voorkomen. Een dergelijke gestructureerde indeling voor motieven voor het gebruik van andere middelen, zoals cannabis en harddrugs, is er nog niet. Wel is voor het gebruik van cannabis onderzoek gedaan naar onderliggende motieven, waar grotendeels de hierboven beschreven motieven voor het gebruik van alcohol werden overgenomen (Lee, Neighbors, & Woods, 2007). Echter, cannabis heeft een andere uitwerking dan alcohol en daarom lijkt de indeling op basis van het vier-factoren model niet geheel toereikend. Aanvullende onderliggende motieven voor het gebruik van cannabis zijn bijvoorbeeld ontspanning en het willen experimenteren (Lee et al., 2007). Aangenomen wordt dat ook de motieven voor het gebruik van bijvoorbeeld MDMA (de werkzame stof in XTC) in de basis hetzelfde zijn als de motieven voor alcoholgebruik (Ter Bogt & Engels, 2005). Voor het gebruik van MDMA bleken het krijgen van energie en het euforische gevoel na inname de twee belangrijkste redenen te zijn voor het gebruik van dit middel. Deze redenen vallen onder het *enhancement*-motief, waarbij een middel genomen wordt om je beter te voelen. Een ander onderliggend motief wat past bij het gebruik van MDMA is het sociale motief. Echter, onder jongeren die vaak uitgaan was dit niet het belangrijkste motief voor gebruik van het middel (Ter Bogt & Engels, 2005).

Zoals eerder beschreven verschillen jongeren van Nederlandse en niet-Nederlandse afkomst in de middelen die zij gebruiken. Nog maar weinig is bekend over de onderliggende

motieven en de invloed van etnische achtergronden hierop. Verschillen in het voorkomen van bepaalde motieven om te drinken komen in landen met verschillende culturen uit eerder onderzoek wel naar voren, maar over het algemeen zijn de patronen in motieven stabiel over verschillende culturen (Kuntsche, Knibbe, Gmel, & Engels, 2006). Bij de motieven om te drinken heeft mogelijk een bepaalde cultuur wat betreft het alcoholgebruik in een land invloed op de motieven die jongeren hebben om alcohol te gebruiken. Hierdoor is het mogelijk dat er geen verschil in motieven om te drinken of het gebruik van andere middelen worden gevonden tussen etnische groepen in hetzelfde land. Echter, in eerder onderzoek in de Verenigde Staten zijn vooral verschillen gevonden in het voorkomen van het *conformity*-motief (Neighbors, Larimer, & Geisner, 2004). In een onderzoek onder een studentenpopulatie bleek dat studenten van Aziatische en Aziatisch-Amerikaanse afkomst vaker een *conformity*-motief hadden om te drinken dan andere studenten. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat studenten met een andere etnische achtergrond dan de meerderheid, meer drinken om niet afgewezen te worden door de groep. Ditzelfde beeld komt naar voren in later onderzoek, waarbij naast studenten met een andere etniciteit ook de eerstejaars studenten vaker een *conformity*-motief bleken te hebben (Martens, Rocha, Martin, & Serrao, 2008). Er is in eerder onderzoek nog nauwelijks gekeken naar middelengebruik in het algemeen en de invloed van verschillen in etnische achtergronden en motieven, waardoor er nog veel onbekend is over etnische verschillen. Gegeven is dat groepen mensen met verschillende etnische achtergronden in het gebruik van middelen verschillen en wellicht valt dit voor een deel te verklaren vanuit de motieven die zij hebben voor het gebruik.

Veranderingen in de motieven die jongeren en jongvolwassen hebben voor het gebruik van middelen zijn het meest waarschijnlijk in de overgang van de adolescentie naar de volwassenheid (Patrick et al., 2011b). De adolescentie is namelijk een periode waarin zich veel veranderingen voordoen (Doremus-Fitzwater, Varlinskaya, & Spear, 2010). Niet alleen verandert het lichaam snel, maar ook kunnen zich soms grote veranderingen voordoen in gedrag en stemming van de jongere. Onder jongeren in de Verenigde Staten werden roken uit verveling en voor de regulatie van emoties (*coping*-motieven) gevonden als meest waardevolle voorspellers voor roken, dit gold voor zowel jongens als meisjes (Piko, Wills, & Walker, 2007). Dit in tegenstelling tot de motieven die in Hongarije werden gevonden, jongeren in Hongarije rookten namelijk vaker met onderliggende sociale motieven. Bij deze jongeren is nog geen verschil in motieven te zien tussen jongens en meisjes. Mogelijk spelen leeftijd en geslacht tezamen een rol, waardoor er onder volwassenen wel verschillen in motieven tussen mannen en vrouwen gevonden zijn wat betreft roken (Berlin et al., 2003).

Ook lijkt hierbij cultuur een rol te spelen in de motieven die jongeren hebben om te roken. De redenen van jongeren en jongvolwassenen om alcohol en marihuana te gebruiken werden in een onderzoek van Patrick et al. (2011b) onderzocht. Met het toenemen van de leeftijd werd het gebruik van alcohol en marihuana om te ontspannen vaker genoemd. Daarnaast gold voor alcohol dat het onder jongvolwassenen vaker gebruikt werd om goed te kunnen slapen en omdat het lekker smaakte. Voor marihuana gold dat het in de jongvolwassenheid vaker gebruikt werd om high te worden. Andere redenen, zoals het willen experimenteren of het gebruik van een middel om bij de groep te horen, werden allemaal minder belangrijk in de jongvolwassenheid. Deze redenen waren in de adolescentie nog wel belangrijk voor het gebruik van een van deze twee middelen. Het lijkt er dus op dat andere motieven belangrijk worden wanneer iemand ouder wordt.

Geslacht lijkt eveneens invloed te hebben op de motieven voor het gebruik van middelen. De motieven voor vrouwen om sigaretten te roken zijn vaker dan bij mannen gericht op het verminderen van spanning, stimulatie (roken om bijvoorbeeld op te fleuren of een zetje in de goede richting te krijgen) en ook sociale redenen, zoals het kunnen praten met anderen worden vaak genoemd door vrouwen (Berlin et al., 2003). Voor alcohol geldt dat vrouwen meer alcohol gebruiken om beter om te kunnen gaan met hun zorgen en frustratie of boosheid dan dat mannen dit doen (Patrick et al., 2011b). Zij geven daarnaast aan zich door het gebruik beter te voelen over hun leven (Holmila & Raitasalo, 2005). Mannen daarentegen geven vaker aan alcohol te gebruiken omdat zij zich dan grappiger voelen en meer contact kunnen krijgen met vrouwen. De grootste verschillen in motieven voor alcoholgebruik lijken te ontstaan in de adolescentie (Kuntsche et al., 2006). Met name mannen drinken vaker met sociale en *enhancement*-motieven dan vrouwen. In de overgang van de adolescentie naar de volwassenheid doen zich daarnaast veranderingen in *coping*-motieven voor alcoholgebruik voor. Waar eerst meisjes vaker gebruik van alcohol rapporteerden met *coping*-motieven, zijn op latere leeftijd het vaker mannen die dit motief rapporteren. Vrouwen lijken vaker marihuana te gebruiken om hun goede stemming te verbeteren dan mannen (Simons, Correia, & Carey, 2000). Vrouwen hebben daarmee dus vaker een *enhancement*-motief voor het gebruik van marihuana. Wat mede grond kan zijn voor de verschillen in motieven voor mannen en vrouwen voor middelengebruik is de verschillende uitwerkingen die middelen hebben biologisch, psychosociaal en sociaal gezien. Zo worden voor onder andere alcohol en XTC/MDMA in studies met zowel mens als dier verschillen in de uitwerking van middelen op mannen en vrouwen gevonden (Allot & Redman, 2007; Holmila & Raitasalo, 2005; Ogeil, Rajaratnam, & Broadbear, 2013).

Huidige onderzoek

Onderzoek naar motieven voor het gebruik van middelen is met name gebaseerd op onderzoek naar de motieven voor het gebruik van alcohol. Waar er bij alcohol veel bekend is over de motieven en de samenhang met bijvoorbeeld de frequentie van het gebruik, is hier veel minder over bekend als het gaat om middelengebruik in het algemeen. Daarnaast is er weinig onderzoek uitgevoerd naar verschillen in motieven voor het gebruik van verschillende middelen. In Nederland verschilt het middelengebruik tussen Nederlandse en niet-Nederlandse jongeren en jongvolwassenen, wat het interessant maakt om te onderzoeken of de motieven die deze jongeren hebben daarmee ook verschillen. Ook wordt in het huidige onderzoek onderzocht wat de invloed van leeftijd en geslacht is op de motieven die jongeren en jongvolwassenen hebben voor het gebruik van verschillende middelen.

Op basis van de beschreven literatuur en de aanname dat de motieven voor het gebruik van alcohol en andere middelen in de basis overeen komt, wordt verwacht dat de motieven voor middelengebruik anders zijn voor Nederlandse jongeren en jongvolwassenen dan voor jongeren en jongvolwassenen van niet-Nederlandse afkomst. Verwacht wordt dat niet-Nederlandse jongeren en jongvolwassenen minder vaak een sociaal motief hebben, omdat mogelijk de opvattingen over het drinken van alcohol en het gebruik van andere middelen anders is in andere culturen dan de Nederlandse cultuur. Daarnaast wordt verwacht dat jongeren en jongvolwassenen met een andere etnische achtergrond vaker middelen gebruiken met een *conformity*-motief dan de jongeren en jongvolwassenen van Nederlandse afkomst. Eerder onderzoek waarin de verschillen gestructureerd en voor meerdere middelen zijn onderzocht ontbreekt of is alleen toegespitst op alcohol. Juist in een multiculturele samenleving zoals in Nederland is het van belang deze mogelijke verschillen te kennen, met het oog op het ontwikkelen van effectieve interventies. Als de motieven voor middelengebruik voor niet-Nederlandse jongerengroepen verschillen van de motieven die Nederlandse jongeren hebben, zal interventie wellicht per culturele groep moeten verschillen. Ook wordt een verschil in motieven verwacht tussen de groep adolescenten en de groep jongvolwassenen, waarbij verwacht wordt dat de adolescenten meer middelen gebruiken met sociale redenen en om bij de groep te horen dan de jongvolwassenen. Op basis van de verschillen in motieven voor alcohol- en sigarettengebruik tussen mannen en vrouwen wordt verwacht dat er verschillen in motieven voor middelengebruik in het algemeen bestaan. Verwacht wordt dat vrouwen vaker middelen gebruiken met een onderliggend *coping*-motief, waar mannen vaker middelen gebruiken met een onderliggend sociaal- of *enhancement*-motief. Het is daarnaast mogelijk dat er interactie-effecten bestaan, waardoor bepaalde

effecten versterkt worden. Zo kan verondersteld worden dat vrouwen van niet-Nederlandse afkomst minder vaak dan vrouwen van Nederlandse afkomst een sociaal motief hebben, omdat de etniciteit en het geslacht tezamen een uitwerking hebben op de motieven die men heeft voor het gebruik van middelen. Ook bestaat de mogelijkheid dat er verschillen in motieven ontstaan tussen mannen en vrouwen in de jongvolwassenheid, waar eerder tijdens de adolescentie nog geen verschillen optraden. Leeftijd en geslacht zouden een gezamenlijk effect kunnen hebben op de motieven voor middelengebruik, waardoor pas in de jongvolwassenheid wordt gezien dat vrouwen vaker een middel gebruiken met onderliggende *coping*-motieven.

In eerder onderzoek worden motieven voor middelengebruik vaak onderzocht voor een middel apart. Steeds meer onderzoek wordt uitgevoerd naar de verschillen tussen de motieven voor gebruik van alcohol en cannabis. Met het huidige onderzoek wordt getracht een compleet overzicht te krijgen van de motieven die jongeren en jongvolwassenen hebben voor middelengebruik in het algemeen. Wellicht verschillen patronen in motieven voor gebruik tussen verschillende middelen en mogelijk zijn de patronen ook anders voor jongeren met een andere etnische achtergrond. Door de invloed van leeftijd en geslacht op de verschillende motieven mee te nemen in het onderzoek, kunnen interventies in de toekomst specifiekere worden opgezet en toegepast. Hierdoor kunnen escalatie van problemen en middelenmisbruik worden voorkomen.

Methodie

Onderzoeksgroep

De totale steekproef bestond in het huidige onderzoek uit 984 jongeren en jongvolwassenen. Al deze participanten hebben ooit wel eens alcohol, sigaretten, cannabis of harddrugs gebruikt in hun leven. Ten tijde van het invullen van de verschillende vragenlijsten waren de jongeren en jongvolwassenen tussen de 13 en 30 jaar oud. Zij hadden een gemiddelde leeftijd van 21.5 jaar oud, met een standaarddeviatie (*SD*) van 3.4 jaar. Van alle participanten was 43% man en 57% vrouw. De steekproef waar de uiteindelijke analyses over zijn uitgevoerd bestaat uit 825 participanten in dezelfde leeftijdsrange als de totale steekproef. Zij hadden een gemiddelde leeftijd van 21.6 jaar oud, met een *SD* van 3.1 jaar. Van deze uiteindelijke steekproef was 41% man en 59% vrouw. De participanten zijn voornamelijk van Nederlandse afkomst (87%, $N = 714$). De overige 13% ($N = 110$) had de Marokkaanse, Turkse, Surinaams-Creoolse, Surinaams-Hindoestaanse, Antilliaanse of Arubaanse of een andere dan hier genoemde afkomst. Van de groep niet-Nederlandse participanten hadden 47 participanten een islamitische achtergrond. De meeste participanten hadden het voortgezet onderwijs tweede trap afgerond (31%, gymnasium, havo, vwo of mbo niveau 2 tot en met 4) of hoger onderwijs eerste trap (35%, hbo, propedeuse of kandidaats wetenschappelijk onderwijs).

Instrumenten

Motieven voor middelengebruik. De motieven voor middelengebruik zijn onderzocht met de Vragenlijst Effecten Middelengebruik. Deze vragenlijst is gebaseerd op de Comprehensive Effects of Alcohol questionnaire (CEOA; Fromme, Stroot, & Kaplan, 1993), waarmee de verwachtingen van de effecten van alcohol uitgevraagd wordt. Door middel van 38 items wordt uitgevraagd in hoeverre de participant verwacht dat een bepaald effect bereikt wordt door het nemen van een zelf gekozen middel. De items bestaan allen uit twee delen, waar in het eerste deel aangegeven kan worden in hoeverre een beschreven effect bereikt wordt en in het tweede in hoeverre de participant dit effect goed of slecht vindt. De antwoordmogelijkheden lopen bij het eerste deel van de vraag uiteen van ‘oneens’ tot en met ‘eens’, er wordt gebruik gemaakt van een 4-punts Likertschaal. In het tweede gedeelte van de vraag wordt gebruik gemaakt van een 5-punts Likertschaal, waar de antwoordmogelijkheden uiteen lopen van ‘zeer slecht’ tot en met ‘zeer goed’. De Vragenlijst Effecten Middelengebruik kan worden onderverdeeld in zeven subschalen, namelijk *Sociability*, *Sexuality*, *Tension Reduction*, *Liquid Courage*, *Cognitive and Behavioral Impairment*, *Risk*

and Aggression en *Self-Perception*. Deze schalen komen voor een deel overeen met de vier beschreven categorieën in de inleiding. Zo komt het *Sociability*-motief overeen met het sociale motief zoals eerder beschreven. Het *Tension Reduction*-motief kan gekoppeld worden aan het eerder beschreven *coping*-motief. Het *enhancement*-motief, waarbij een middel gebruikt wordt om de positieve stemming te verbeteren, komt niet in zijn geheel terug in de zeven gebruikte schalen. Voor een deel kan het *Liquid Courage*-motief hieronder geschaard worden. Het *conformity*-motief is niet als aparte subschaal meegenomen in de vragenlijst, daartegenover staat dat met een aantal extra subschalen nieuwe informatie verkregen is, die niet is uitgewerkt in de vier categorieën zoals beschreven in de inleiding. Alle zeven schalen zijn apart meegenomen in het onderzoek, om een zo specifiek mogelijk beeld te verkrijgen van jongeren en jongvolwassenen en hun motieven voor het gebruik van middelen. Daarnaast zijn er twee overkoepelende schalen te onderscheiden, namelijk een positieve en een negatieve schaal. De subschalen *Sociability*, *Sexuality*, *Tension Reduction* en *Liquid Courage* vormen tezamen de positieve overkoepelende schaal en *Cognitive and Behavioral Impairment*, *Risk and Aggression* en *Self-Perception* vormen tezamen de negatieve overkoepelende schaal. Enkele voorbeelditems zijn 'Ik zal me gezellig gedragen' en 'Ik zou me rustig voelen'. In de analyses is gebruik gemaakt van schaalscores, welke een optelling zijn van de scores op verschillende items behorend bij een schaal. Hier zijn de scores gebruikt waarmee participanten aangeven wat voor effect zij bereiken met het nemen van een middel. De CEOA is valide en betrouwbaar bevonden, waardoor een goed beeld van de werkelijkheid verkregen kan worden (Fromme et al., 1993).

Etniciteit. De variabele etniciteit is gemeten door middel van vraag 1.4 op de Middelenlijst. Deze vragenlijst wordt gebruikt voor het in kaart brengen van het middelengebruik onder jongeren en jongvolwassenen. Verschillende demografische gegevens worden uitgevraagd, zoals de etnische achtergrond, de leeftijd en het geslacht van de respondenten. Daarna wordt het alcoholgebruik uitgevraagd, waarna roken en het recreatieve drugsgebruik volgen. Onder de noemer recreatief drugsgebruik vallen bijvoorbeeld het gebruik van cannabis en verschillende harddrugs zoals XTC en cocaïne. Hierbij wordt onder andere ingegaan op de eerste keer dat de respondenten een middel gebruikten, de frequentie van het gebruik en het huidige gebruik. In totaal bestaat de Middelenlijst uit 86 items. Bij het merendeel van de items is een aantal antwoordmogelijkheden gegeven en wordt gebruik gemaakt van een Likertschaal met een variërend aantal antwoordmogelijkheden. Bij enkele andere vragen wordt de respondent gevraagd zelf een antwoord in te vullen. De vraag waar jongeren invullen welke etnische achtergrond zij hebben, heeft zeven

antwoordmogelijkheden, namelijk Nederlands, Marokkaans, Turks, Surinaams-Creools, Surinaams-Hindoestaans, Antilliaans of Arubaans of een andere dan hier genoemde afkomst. Er zijn wat betreft etnische afkomst twee groepen gevormd, namelijk jongeren en jongvolwassenen van Nederlandse afkomst en jongeren en jongvolwassenen van niet-Nederlandse afkomst. Bij deze laatste groep is de etnische achtergrond anders dan Nederlands.

Leeftijd. De variabele leeftijd is eveneens onderzocht door middel van de Middelenlijst. Hiervoor is vraag 1.1 gebruikt, waar de participant de geboortedatum in moet vullen. Aan de hand hiervan is berekend hoe oud de participanten waren op het moment van afname van de vragenlijsten. Om onderscheid te kunnen maken tussen adolescenten en jongvolwassenen zijn ook hier twee groepen gevormd, namelijk een groep adolescenten (13 t/m 20 jaar) en een groep jongvolwassenen (21 t/m 30 jaar). De groepen zijn ingedeeld op basis van de leeftijdsgrenzen die in Nederland aangehouden worden voor de adolescentie en de jongvolwassenheid.

Geslacht. Voor de variabele geslacht is, net als bij de variabelen etniciteit en leeftijd, gebruik gemaakt van de Middelenlijst. Het geslacht van de jongeren is uitgevraagd in vraag 1.0 van de Middelenlijst.

Procedure

Het huidige correlatieve onderzoek is onderdeel van een groter onderzoek naar middelengebruik onder jongeren en jongvolwassenen, waarin onderzocht wordt welke cognitieve- en emotieregulatiemechanismen verband houden met escalierend middelengebruik. De gegevens zijn verzameld door middel van zelfrapportage. Om participanten te werven werden jongeren en jongvolwassenen in de leeftijd van 13 tot 30 jaar oud aselekt benaderd voor deelname. Zij werden verzocht een tiental vragenlijsten in te vullen met betrekking tot het middelengebruik, motieven voor middelengebruik, impliciete cognities, sociale steun die zij al dan niet ontvangen vanuit de omgeving, belonings- en strafgevoeligheid, emotionele gebeurtenissen in het leven, copingstijl, emotieregulatie, gedrag en psychopathologie en het executief functioneren. Daarnaast zijn ook de demografische gegevens uitgevraagd. Enkel de demografische gegevens, het middelengebruik en de motieven hiervoor zijn van belang geweest voor het huidige onderzoek. Wanneer de jongeren aangaven dat zij interesse hadden in de deelname aan de studie, werd hun verzocht schriftelijke toestemming te geven, door middel van het tekenen van een informed consent.

Hiermee werd toestemming verleend om de verkregen gegevens te gebruiken voor wetenschappelijke doeleinden.

Data-analyse

De gegevens zijn geanalyseerd met behulp van het computerprogramma SPSS 21. Er is begonnen met een uitgebreide data-inspectie, om aan de hand hiervan vast te kunnen stellen of de data al dan niet normaal verdeeld waren. Indien de data niet normaal verdeeld bleken te zijn, werd gecontroleerd op uitbijters en werd hierover een beslissing genomen of deze participanten meegenomen zouden worden in de data-analyse. Hierbij was het bovenal van belang dat er door de uitbijters niet een te sterk vertekend beeld van de werkelijkheid zou ontstaan.

Meerdere multivariate variantieanalyses (MANOVA) zijn uitgevoerd om de verschillen in motieven voor middelengebruik tussen jongeren en jongvolwassenen van Nederlandse en jongeren en jongvolwassenen van niet-Nederlandse afkomst te onderzoeken. Een eerste MANOVA is uitgevoerd als voorbereidende analyse, waarin onderzocht werd of participanten met een islamitische achtergrond verschillen in motieven die zij hadden voor middelengebruik ten opzichte van participanten zonder, of met een andere religieuze achtergrond. Wanneer dit zo bleek te zijn werd na de hoofdanalyse een MANOVA uitgevoerd over enkel de participanten zonder islamitische achtergrond, waardoor duidelijkheid verkregen zou worden over de eventuele gevonden verschillen in motieven tussen Nederlandse en niet-Nederlandse jongeren en of deze verklaard werden door de islamitische achtergrond van de jongeren. Uit de literatuur is bekend dat de verschillen in middelengebruik voor een deel verklaard kunnen worden door de islamitische achtergrond van jongeren (NDM, 2014), waardoor dit als mogelijke verklaring meegenomen is in het onderzoek naar de motieven.

In de hoofdanalyse zijn de motieven *Sociability*, *Sexuality*, *Tension Reduction*, *Liquid Courage*, *Cognitive and Behavioral Impairment*, *Risk and Aggression* en *Self-Perception* als afhankelijke variabelen in combinatie met de variabelen etniciteit, leeftijd en geslacht als onafhankelijke variabelen met een MANOVA geanalyseerd om de invloed hiervan op de motieven die jongeren en jongvolwassenen hebben voor middelengebruik te onderzoeken. Eventuele interactie-effecten tussen etnische achtergrond, leeftijd en geslacht zijn op deze manier ook onderzocht. Er werd afgesloten met een MANOVA waarin de positieve en negatieve overkoepelende schalen werden onderzocht in combinatie met etniciteit, leeftijd en geslacht als factoren.

Resultaten

Voordat de analyses uitgevoerd zijn over de data, is begonnen met een uitgebreide data-inspectie en zijn de descriptieve gegevens bestudeerd. Hieruit bleek dat de data niet op elke schaal normaal verdeeld waren. In Tabel 1. zijn de gestandaardiseerde *skewness* en *kurtosis* weergegeven. Enkel de verdeling van de schaal *Tension Reduction* kan aan de hand van de vuistregel waar de *skewness* en *kurtosis* tussen -3 en 3 liggen als normaal verdeeld worden bestempeld. Een inspectie van de uitbijters en extreme waarden leerde dat er geen overduidelijke extreme waarden voorkwamen in de verdelingen. Alle uitbijters zijn daarom meegenomen in de analyse. Daarnaast is de MANOVA als analysemethode een vrij robuuste techniek, waardoor de normaliteit bij grote groepen weinig van invloed is op de resultaten.

De minimale en maximale behaalde scores zijn naast de gemiddelde scores (*M*) en de standaarddeviatie (*SD*) eveneens in Tabel 1. weergegeven. Opvallend is dat op elke schaal de maximale behaalde score tevens de score is die maximaal behaald kon worden, wanneer de items beantwoord werden met de hoogste score. De range waarin geantwoord is, is daarmee behoorlijk groot. De steekproefgrootte (*N*) geeft aan dat er missende waarden waren op verschillende items, waardoor niet voor elke participant schaalscores berekend konden worden.

Tabel 1
Descriptieve gegevens

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Minimum	Maximum	<i>Std. Skewness</i>	<i>Std. Kurtosis</i>
Schaalscore Sociability	891	15.42	5.63	0	24	-12.58	3.98
Schaalscore Sexuality	876	5.03	3.14	0	12	-.13	-4.62
Schaalscore Tension Reduction	903	5.01	2.29	0	9	-2.95	-2.24
Schaalscore Liquid Courage	902	6.97	3.76	0	15	-3.48	-3.92
Schaalscore Self-Perception	904	3.05	2.58	0	12	9.83	1.88
Schaalscore Cognitive and Behavioral Impairment	889	13.32	6.31	0	27	-4.73	-2.02
Schaalscore Risk and Aggression	893	5.94	3.56	0	15	.06	-3.77

Motieven voor middelengebruik onder jongeren en jongvolwassenen in Nederland

	<i>N</i>	Frequentie		Percentage	
Etnische achtergrond	983	840 ^a	143 ^b	85	15
Leeftijd	982	372 ^c	610 ^d	38	62
Geslacht	983	559 ^e	424 ^f	57	43
Islamitische achtergrond	983	931 ^g	52 ^h	95	5

Noot. ^a Nederlandse achtergrond. ^b Niet-Nederlandse achtergrond. ^c Adolescenten tot en met 20 jaar oud.

^d Jongvolwassenen vanaf 21 jaar oud. ^e Vrouw. ^f Man. ^g Geen islamitische achtergrond. ^h Islamitische achtergrond.

In totaal zijn er vier MANOVA's uitgevoerd, waarvan de eerste MANOVA een voorbereidende functie had, om te onderzoeken of de motieven die Nederlandse jongeren en jongvolwassenen hebben voor het gebruik van middelen anders zijn dan de motieven die jongeren en jongvolwassenen van niet-Nederlandse afkomst hebben. Ook werd de invloed van de leeftijd (adolescenten of jongvolwassenen) en geslacht onderzocht. Alle weergegeven multivariate *F*-waardes zijn gebaseerd op *Wilks' Lambda*. Er is begonnen met het uitvoeren van een vooranalyse, waarbij onderzocht werd of de motieven voor middelengebruik verschillen tussen jongeren met een islamitische achtergrond en de rest van de jongeren. De steekproef waarover de analyses zijn uitgevoerd bestaat uit jongeren en jongvolwassenen met verschillende etnische achtergronden die ooit wel eens een middel gebruikt hebben in hun leven.

Uit deze eerste voorbereidende MANOVA, waarbij de zeven verschillende motieven voor middelengebruik als afhankelijke variabelen werden onderzocht in combinatie met de religie die de participanten al dan niet hadden als onafhankelijke variabelen, bleek dat er inderdaad een multivariaat effect bestond voor religie, $F(7,817) = 8.32$, $p = <.001$, $\eta^2 = .067$. Een *partial eta squared* (η^2) van .067 betekent dat er sprake is van een zwak effect van religie op de motieven die jongeren en jongvolwassenen hebben voor het gebruik van middelen. Uit de analyse van de univariate effecten bleek dat er een effect van religie was op het *Sociability*-motief, $F(1,823) = 21.09$, $p = <.001$, $\eta^2 = .025$, en daarnaast op de motieven *Liquid Courage*, $F(1,823) = 8.50$, $p = .004$, $\eta^2 = .010$ en *Self-Perception*, $F(1,823) = 50.89$, $p = .005$, $\eta^2 = .009$. De participanten met een islamitische achtergrond ($N = 47$) scoorden significant lager dan de rest van de participanten op het *Sociability*-motief ($M_{moslim} = 11.57$, $SD_{moslim} = 6.27$ en $M_{anders} = 15.50$, $SD_{anders} = 5.65$) en *Liquid Courage*-motief ($M_{moslim} = 5.40$, $SD_{moslim} = 4.19$ en $M_{anders} = 7.06$, $SD_{anders} = 3.76$). Moslims ($M = 4.06$, $SD = 3.21$) bleken op het

Self-Perception-motief echter significant hoger te scoren dan participanten zonder, of met een andere religieuze achtergrond ($M = 2.99$, $SD = 2.50$). Ook op het *Tension Reduction*-motief, $F(1,823) = 6.16$, $p = .013$, $\eta^2 = .007$, en het *Cognitive and Behavioral Impairment*-motief, $F(1,823) = 6.60$, $p = .010$, $\eta^2 = .008$, werden verschillen gevonden voor jongeren en jongvolwassenen met een islamitische achtergrond in vergelijking met jongeren en jongvolwassenen met een andere (niet) religieuze achtergrond. Jongeren met een islamitische achtergrond ($M = 5.81$, $SD = 2.62$) bleken vaker een *Tension Reduction*-motief te hebben dan de rest van de jongeren ($M = 4.95$, $SD = 2.29$). Op het *Cognitive and Behavioral Impairment*-motief waren het juist de jongeren zonder islamitische achtergrond die hoger scoorden ($M = 13.36$, $SD = 6.25$ tegenover $M = 10.91$, $SD = 7.75$). Hierbij kan opgemerkt worden dat de SD groter is dan bij andere gevonden motieven, wat aangeeft dat de scores van de participanten meer verspreid liggen.

Uit een tweede MANOVA, waarbij de zeven verschillende motieven voor middelengebruik als afhankelijke variabelen werden onderzocht in combinatie met de etnische afkomst, de leeftijd en het geslacht van de participanten als onafhankelijke variabelen, bleek dat een multivariaat effect bestond voor etnische achtergrond, $F(7,810) = 2.95$, $p = .005$, $\eta^2 = .025$. Er bleek een univariaat effect van etnische achtergrond te zijn op het *Sociability*-motief, $F(1,816) = 4.04$, $p = .045$, $\eta^2 = .005$. Eveneens bleek er een effect te zijn op het *Tension Reduction*-motief, $F(1,816) = 6.34$, $p = .012$, $\eta^2 = .008$. Wat betreft het *Sociability*-motief hadden jongeren en jongvolwassenen van Nederlandse afkomst een significant hogere score ($M = 15.54$, $SD = 5.62$) dan participanten met een niet-Nederlandse afkomst ($M = 13.60$, $SD = 6.35$). Participanten van Nederlandse afkomst ($M = 4.94$, $SD = 2.26$) hadden minder vaak een *Tension Reduction*-motief dan de participanten die een niet-Nederlandse afkomst hadden ($M = 5.36$, $SD = 2.61$).

Een multivariaat effect bestond eveneens voor geslacht, $F(7,810) = 3.83$, $p = <.001$, $\eta^2 = .032$. Er bleek een univariaat effect van geslacht te zijn op het *Tension Reduction*-motief, $F(1,816) = 9.96$, $p = .002$, $\eta^2 = .012$, waar mannen ($M = 5.29$, $SD = 2.44$) significant hoger scoorden dan vrouwen ($M = 4.80$, $SD = 2.20$).

Een multivariaat interactie-effect werd gevonden voor etnische achtergrond in combinatie met geslacht, $F(7,810) = 2.15$, $p = .037$, $\eta^2 = .018$. Uit de univariate analyse bleek dat er een effect bestond van etnische achtergrond en geslacht tezamen op de score voor het *Sociability*-motief, $F(1,816) = 4.09$, $p = .044$, $\eta^2 = .005$. Vrouwen van niet-Nederlandse afkomst ($M = 12.58$, $SD = 6.77$) bleken significant lagere scores te hebben op deze schaal dan vrouwen van Nederlandse afkomst ($M = 15.60$, $SD = 5.72$).

Er werden geen multivariate effecten gevonden voor leeftijd en de interactie-effecten etniciteit in combinatie met leeftijd, leeftijd in combinatie met geslacht en etniciteit in combinatie met leeftijd en geslacht.

Een derde MANOVA over enkel de groep participanten zonder islamitische achtergrond ($N = 778$) toont alleen nog een significant multivariaat resultaat voor het interactie-effect van leeftijd en geslacht tezamen, $F(7,764) = 2.09, p = .042, \eta^2 = .019$. Uit de univariate analyse blijken verschillen zich voor te doen op het *Risk and Agression*-motief, $F(1,770) = 6.47, p = .011, \eta^2 = .008$. Meisjes van onder de 20 jaar oud ($M = 6.28, SD = 3.55$) scoorden significant hoger dan jongens onder de 20 jaar ($M = 5.65, SD = 3.57$). Wanneer gekeken wordt naar de groep jongvolwassenen blijken mannen ($M = 6.18, SD = 3.69$) hoger te scoren dan vrouwen ($M = 5.71, SD = 3.47$). Een trend is te zien bij de interactie-effecten bij etniciteit en leeftijd, $F(7,764) = 1.95, p = .059, \eta^2 = .018$, en bij etniciteit, leeftijd en geslacht, $F(7,764) = 1.91, p = .066, \eta^2 = .017$. Deze trends zijn niet significant, maar geven wel een indicatie dat mogelijk een combinatie van factoren wel invloed kan hebben op de motieven die men heeft voor het gebruik van middelen.

Ten slotte is een MANOVA uitgevoerd over alle participanten en de twee overkoepelende schalen, waarbij de positieve en de negatieve motieven voor middelengebruik in het algemeen onderzocht werden, met als factoren de etnische achtergrond, de leeftijd en het geslacht van de participanten. Een multivariaat hoofdeffect werd gevonden voor de factor geslacht, $F(2,815) = 9.27, p < .001, \eta^2 = .022$. Uit de univariate analyse bleek dat dit significante effect van geslacht bestond voor de positieve motieven, $F(1,816) = 5.42, p = .020, \eta^2 = .007$. Vrouwen ($M = 31.77, SD = 12.60$) bleken een minder hoge score op de positieve schaal te behalen dan mannen ($M = 32.96, SD = 11.59$). Eveneens is een interactie-effect gevonden waarbij de factoren etniciteit en geslacht tezamen effect hebben op de motieven van de jongeren, $F(2,815) = 5.84, p = .003, \eta^2 = .014$. Het interactie-effect was significant voor de positieve motieven, bleek uit de univariate analyse, $F(1,816) = 4.88, p = .027, \eta^2 = .006$. Vrouwen van niet-Nederlandse afkomst ($M = 27.23, SD = 13.48$) hadden lagere scores op de positieve motieven dan vrouwen van Nederlandse afkomst ($M = 32.46, SD = 12.34$). Verdere significante effecten van etnische achtergrond en leeftijd en van etniciteit en leeftijd, leeftijd en geslacht en etniciteit, leeftijd en geslacht als interactie-effecten werden niet gevonden. Een marginaal significant effect is gevonden voor het interactie-effect van leeftijd en geslacht, $F(2,815) = 2.37, p = .094, \eta^2 = .006$. Hoewel het effect niet significant is, lijkt het er wel op dat een combinatie van leeftijd en geslacht invloed heeft op de motieven die jongeren en jongvolwassenen hebben.

Conclusie en discussie

Conclusie

In het huidige onderzoek is onderzocht wat de motieven van jongeren en jongvolwassenen zijn voor het gebruik van middelen. Hierbij werd middelengebruik in de breedste zin van het woord onderzocht en niet een middel in het bijzonder. Er werd gefocust op de verschillen in motieven voor middelengebruik tussen jongeren en jongvolwassenen van Nederlandse afkomst en jongeren en jongvolwassenen van niet-Nederlandse afkomst. Eventuele invloeden van leeftijd en geslacht op de patronen in motieven werden eveneens meegenomen. Aan het onderzoek deden in totaal 825 participanten mee, in de leeftijd van 13 tot 30 jaar oud. Geconcludeerd kan worden dat de motieven die jongeren en jongvolwassenen hebben voor middelengebruik over het algemeen redelijk hetzelfde zijn onder Nederlandse en niet-Nederlandse jongeren en jongvolwassenen. Uit eerder beschreven literatuur bleek dat het gebruik van middelen verschilde tussen de Nederlandse groep jongeren en jongeren met een andere etnische achtergrond. Eerder werd geopperd dat een deel van dit verschil verklaard zou kunnen worden door de islamitische achtergrond van een deel van deze jongeren (NDM, 2014). Op grond hiervan is het islamitische geloof in een voorbereidende analyse meegenomen om te onderzoeken of er verschillen zaten tussen de motieven van jongeren en jongvolwassenen met een islamitische achtergrond en jongeren en jongvolwassenen met dan wel geen, dan wel een andere religieuze achtergrond. Uit de voorbereidende analyse bleek dat jongeren met een islamitische achtergrond vrijwel op alle motieven verschilden van de rest van de jongeren. Moslim-participanten gaven vaker aan dan andere participanten middelen te gebruiken om te kunnen ontspannen, wat valt onder het *Tension Reduction*-motief en om bijvoorbeeld kritischer te kunnen zijn naar zichzelf, behorend bij het *Self Perception*-motief. Redenen voor middelengebruik als vriendelijk en extravert kunnen zijn, of je gezellig kunnen gedragen, gebruik om geen angst te voelen en moediger te zijn en minder bewustzijn te hebben of je beneveld te voelen werden meer genoemd door jongeren zonder islamitische achtergrond. Genoemde redenen vallen respectievelijk onder het *Sociability*-, het *Liquid Courage*- en het *Cognitive and Behavioral Impairment*-motief. Deze resultaten waren een eerste stap om te onderzoeken of de islamitische achtergrond van de jongeren ook een mogelijke verklaring zou geven voor de verschillen in motieven tussen jongeren en jongvolwassenen van Nederlandse en niet-Nederlandse afkomst.

Hoewel motieven over het algemeen tussen verschillende groepen participanten overeen kwamen, bleken onder andere etnische achtergrond en geslacht van invloed te zijn op een aantal motieven. Zo hadden de Nederlandse participanten gemiddeld een hogere score op

het *Sociability*-motief, wat betekent dat zij vaker aangaven dan de niet-Nederlandse participanten dat zij een middel namen om gezelliger te zijn of om gemakkelijk met mensen te kunnen praten. Redenen als het nemen van een middel om te kunnen ontspannen en om te kalmeren, behorend bij het *Tension Reduction*-motief, bleken belangrijker voor niet-Nederlandse participanten dan voor de Nederlandse deelnemers. Ook wat betreft het geslacht van de jongeren werd een verschil gevonden op het *Tension Reduction*-motief.

Bovengenoemde redenen waren vaker voor mannen dan voor vrouwen een motief voor middelengebruik. Een combinatie van etnische achtergrond en geslacht zorgde voor een verschil op het *Sociability*-motief, waar vrouwen van niet-Nederlandse afkomst minder vaak een middel gebruikten om vriendelijk en spraakzaam te zijn dan vrouwen van Nederlandse afkomst. Op de overige motieven bleken Nederlandse en niet-Nederlandse participanten niet van elkaar te verschillen. Het gebruik van middelen om bijvoorbeeld dapperder te zijn of zodat risico's gemakkelijker genomen konden worden, kwamen onder alle participanten even vaak voor, ongeacht de etnische achtergrond, de leeftijd of het geslacht van de jongeren.

Uit de voorbereidende analyse bleek dat de islamitische achtergrond van de jongeren grote verschillen teweeg kon brengen in de motieven die zij hadden voor het gebruik van middelen. Om uit te sluiten dat de verschillen in motieven in zijn geheel verklaard werden door de religieuze achtergrond van de jongeren werd een analyse uitgevoerd over enkel de jongeren en jongvolwassenen zonder islamitische achtergrond, dus jongeren wie geen geloof, of een ander geloof hadden dan de islam. Waar in de eerdere analyses nog invloeden van etniciteit en leeftijd gevonden werden, leken deze verschillen nu niet meer te bestaan. Er werd alleen nog een interactie-effect gevonden, waarbij meisjes met een leeftijd onder de 20 jaar vaker een *Risk and Agression*-motief hadden. Het nemen van risico's en stoerder of dominantier zijn werden door meisjes vaker als redenen voor middelengebruik genoemd dan dat jongens deze redenen noemden. Boven de 20 jaar oud keerde dit effect om, waardoor mannen ouder dan 20 jaar vaker aangaven middelen te gebruiken om zich stoerder te voelen en risico's te kunnen nemen dan vrouwen. Een marginaal effect bleek te bestaan voor de interactie-effecten van etniciteit in combinatie met leeftijd en etniciteit in combinatie met leeftijd en geslacht. Hoewel de effecten niet significant waren, leken de combinaties van factoren wel invloed te hebben op de motieven die jongeren en jongvolwassenen hebben voor middelengebruik. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het hebben van een islamitische achtergrond voor de participanten van belang is voor de motieven die zij hebben voor het middelengebruik en mogelijk is het niet zo zeer de etniciteit van de groep jongeren en jongvolwassenen, maar de religieuze achtergrond die met deze etniciteit samengaat.

Wanneer in het algemeen gekeken werd naar de bestaande verschillen tussen positieve en negatieve motieven die de jongeren en jongvolwassenen hebben voor middelengebruik, bleken ook hier etniciteit en geslacht van invloed te zijn. Met positieve motieven worden de motieven *Sociability*, *Sexuality*, *Tension Reduction* en *Liquid Courage* bedoeld, waar met negatieve motieven *Cognitive and Behavioral Impairment*, *Risk and Aggression* en *Self-Perception* worden bedoeld. Voor vrouwen bleken de redenen behorend bij de positieve motieven minder vaak belangrijk te zijn bij het gebruik van middelen dan bij mannen. Etnische achtergrond en geslacht tezamen bleken ook te zorgen voor verschillen in motieven. Vrouwen met een Nederlandse achtergrond bleken vaker positieve motieven voor het middelengebruik te hebben dan vrouwen van niet-Nederlandse afkomst. Een marginaal effect van de combinatie van leeftijd en geslacht leek daarnaast invloed te hebben op de motieven van de participanten.

Discussie

Etniciteit. Op basis van de beschreven literatuur werd verwacht dat de motieven voor middelengebruik anders waren voor Nederlandse participanten in vergelijking met niet-Nederlandse participanten. Meer specifiek werd verwacht dat niet-Nederlandse participanten minder vaak een sociaal motief zouden hebben en vaker een *conformity*-motief (Martens et al., 2008; Neighbors et al., 2004). In het huidige onderzoek bleek het inderdaad zo te zijn dat niet-Nederlandse participanten minder vaak sociale redenen noemden voor middelengebruik. In eerder onderzoek kwam het verschil tussen de motieven voor middelengebruik onder participanten met verschillende culturele achtergronden nog niet zo duidelijk naar voren. Onder studentenpopulaties werd vaak wel een verschil gevonden in de frequentie van het voorkomen van een *conformity*-motief, maar hier was geen sprake van een verschil op het sociale motief (Martens et al., 2008). Mogelijk wordt dit verklaard door de groep participanten met een moslim achtergrond. Deze groep groeit op volgens de strikte regels van de Koran, waarin het gebruiken van alcohol (en andere verslavende middelen) wordt verboden (Van Tubergen & Poortman, 2010). Dit verschil in voorkomen van het *Sociability*-motief bestond niet meer wanneer de analyse werd uitgevoerd over alleen de jongeren en jongvolwassenen zonder islamitische achtergrond. De tweede hypothese kan noch bevestigd, noch verworpen worden. Hoewel in het huidige onderzoek specifiek is ingegaan op verschillende motieven die men kan hebben voor het gebruik van bijvoorbeeld alcohol of andere middelen, is er niet specifiek ingegaan op het motief waarbij men een middel gebruikt om bij een grotere groep te horen. Bepaalde uitgevraagde redenen, zoals het gebruik van een

middel om gemakkelijk met mensen te kunnen praten of om grappiger te zijn, zouden wel een rol kunnen spelen voor jongeren om niet afgewezen te worden in een groep, maar deze redenen zijn hier niet als zodanig onderzocht. Dit is een tekortkoming van het onderzoek, waar later in deze sectie uitgebreider bij stil zal worden gestaan.

Leeftijd. Waar op basis van beschreven literatuur werd verwacht dat adolescenten (de groep jongeren tussen de 13 en 20 jaar oud; Piko et al., 2007) vaker een sociaal motief zouden hebben voor het gebruik van middelen dan jongvolwassenen, bleek deze hypothese niet bevestigd te kunnen worden met de huidige data. Eerder beschreven onderzoek was uitgevoerd in de Verenigde Staten en Hongarije, waar voor Hongarije gold dat de jongeren vaker rookten met sociale onderliggende motieven (Piko et al., 2007). Een mogelijke verklaring waarom dit in de Nederlandse populatie niet is gevonden, is de heersende cultuur wat betreft in dit geval sigaretten. In culturen waar het roken van een sigaret vaker gebeurt in sociale situaties, zoals in bars en discotheken, zullen onderliggende sociale motieven voor jongeren belangrijker zijn. Sinds 2008 geldt er in Nederland een rookverbod in de horeca, waardoor het roken van een sigaret mogelijk minder een sociale aangelegenheid is geworden. Daarnaast is het belangrijk om in het achterhoofd te houden dat hier niet enkel is gekeken naar motieven voor het roken van sigaretten, maar dat middelengebruik in het algemeen is onderzocht. Er zal rekening gehouden moeten worden met de specifieke uitwerkingen die verschillende drugs hebben op een persoon. Deze kunnen belangrijk zijn voor aanvullende onderliggende motieven. Zo merken Ter Bogt en Engels (2005) terecht op dat naast de vier klassieke motieven, beschreven door Cooper (1994), MDMA specifieke karakteristieken heeft, waardoor het mogelijk is dat er voor dit middel een vijfde motief onderliggend is aan het gebruik van dit middel door jongeren. Dit bleek ook uit onderzoek van Lee et al. (2007) waar een aantal aanvullende motieven voor het gebruik van cannabis werden gevonden.

De derde gestelde hypothese waarbij verwacht werd dat adolescenten vaker een sociaal motief hadden dan jongvolwassenen voor het gebruik van middelen, kon dus niet bevestigd worden. Voor leeftijd zijn in de verschillende uitgevoerde analyses geen hoofdeffecten gevonden. Mogelijk komt dit doordat in de huidige studie geen onderscheid is gemaakt tussen jongeren en welk middel zij gebruiken. Het is daardoor mogelijk dat in de gebruikte steekproef minder jongeren dan volwassenen (cannabis) roken of alcohol drinken dan in de steekproeven beschreven in de literatuur. Daarnaast is er in de beschreven literatuur ook geen vergelijking gemaakt tussen jongeren en jongvolwassenen, maar is één van deze twee groepen onder de loep genomen. Hierdoor kunnen eventueel andere factoren een rol spelen bij de motieven voor het gebruik en de verandering van deze motieven. Wel is een

interactie-effect gevonden voor leeftijd en geslacht in de analyse waar gecontroleerd werd voor de islamitische achtergrond van jongeren. Zo is bevestigd dat leeftijd en geslacht tezamen ervoor zorgen dat motieven voor mannen en vrouwen anders zijn in de jongvolwassenheid dan de motieven voor jongeren, zoals dit in eerder onderzoek naar voren komt (Berlin et al., 2003; Patrick et al., 2011b). Het was echter niet het *coping*-motief waar vrouwen vergeleken met mannen van verschilden. Dit zou eveneens te maken kunnen hebben met de samenstelling van de steekproef. In de huidige steekproef zijn alle participanten die ooit wel eens in hun leven een middel gebruikt hadden opgenomen. In het onderzoek van Berlin et al., (2003) waar vrouwen onder andere wel vaker met een *coping*-motief sigaretten rookten, werd gewerkt met een steekproef waar de participanten minimaal 15 sigaretten per dag rookten. Dit kan van invloed zijn geweest op de huidige resultaten. Voor verder onderzoek zou dit dan ook een interessant uitgangspunt zijn. Op de vraag of jongeren ook vaker middelen gebruiken om bij de groep te horen kan voor alsnog geen eenduidig antwoord worden gegeven op basis van de huidige data.

Geslacht. Van te voren werd verwacht dat vrouwen in het onderzoek vaker middelen zouden gebruiken met een onderliggend *coping*-motief dan mannen (Berlin et al., 2003; Patrick et al., 2011b). Het *coping*-motief komt overeen met het *Tension Reduction*-motief in het huidige onderzoek. Echter, mannen en vrouwen verschilden significant van elkaar in motieven, maar hier hadden mannen vaker een *Tension Reduction*-motief dan de vrouwelijke participanten. Ook kon de hypothese dat mannen vaker een middel zouden gebruiken met sociale redenen niet worden bevestigd, hoewel in de literatuur beschreven werd dat mannen vaker een middel gebruikten om grappiger te zijn en om gemakkelijker contact te kunnen maken (Holmila & Raitasalo, 2005). In studentenpopulaties echter, is eerder gevonden dat mannen vaker zouden drinken om beter om te kunnen gaan met negatieve emoties, wat valt onder het *coping*-motief (Gire, 2002). Dit komt overeen met de bevindingen uit het huidige onderzoek. De gemiddelde leeftijden van de participanten in beide onderzoeken komen nagenoeg overeen, in het onderzoek van Gire (2002) hadden de participanten uit de Verenigde Staten een gemiddelde leeftijd van 21.1 jaar oud en in het huidige onderzoek hadden de participanten een gemiddelde leeftijd van 21.6 jaar oud. Ook is het opleidingsniveau van de participanten in het huidige onderzoek vrij hoog vergeleken met het gemiddelde opleidingsniveau van de Nederlandse bevolking (CBS, 2013). In de totale Nederlandse bevolking heeft 28% van de mensen een hoog opleidingsniveau, waar een afgeronde hbo opleiding, een wo bachelor opleiding, een wo master opleiding en wo doctoraal mee bedoeld worden. In de huidige steekproef had ongeveer 35% van de participanten een hoog

opleidingsniveau. Het is daarom mogelijk dat de steekproef waarmee gewerkt is veel kenmerken heeft van een studentenpopulatie en daarom mannen vaker een *Tension Reduction*-motief hadden dan vrouwen. De motieven die men heeft voor het gebruik van alcohol lijken hiermee ook bruikbaar voor andere middelen.

Zoals van te voren verwacht hebben vrouwen van niet-Nederlandse afkomst minder vaak een sociaal motief voor het gebruik van middelen dan vrouwen van Nederlandse afkomst. Hierbij spelen de etnische achtergrond en geslacht een gezamenlijke rol. Eerder werd geconcludeerd dat participanten van niet-Nederlandse afkomst minder vaak een middel gebruiken met een sociaal motief. Mannen en vrouwen verschillen niet significant in de mate waarin zij middelen gebruiken met een onderliggend sociaal motief, maar wanneer de etnische achtergrond en het geslacht samen worden genomen blijkt dat dit verschil wel significant wordt en het effect wordt versterkt.

Beperkingen en sterke punten

Een aantal kanttekeningen kunnen geplaatst worden bij dit onderzoek naar motieven van jongeren en jongvolwassenen om middelen te gebruiken. Eén kanttekening is eerder kort aangestipt, namelijk het feit dat er onder de zeven specifieke motieven voor middelengebruik geen motief is meegenomen waarbij onderzocht wordt wat voor rol de angst voor sociale afwijzing speelt. Juist onder studenten met een andere etniciteit dan de meerderheid in een land bleek de angst voor sociale afwijzing een belangrijk motief om alcohol te drinken (Martens et al., 2008; Neighbors et al., 2004). Ten tweede heeft het onderzoek zich alleen gericht op de motieven die jongeren en jongvolwassenen hebben om een middel te gebruiken en is er geen aandacht besteed aan de motieven die jongeren en jongvolwassenen hebben om een middel juist niet te gebruiken. Daarnaast bestaat de steekproef van het huidige onderzoek uit jongeren en jongvolwassenen die ooit wel eens alcohol, sigaretten, cannabis of harddrugs gebruikt hebben in hun leven. Het is denkbaar dat jongeren en jongvolwassenen die frequent middelen gebruiken andere motieven hebben voor het gebruik. Bekend is namelijk dat de frequentie van gebruik vaak samenhangt met het motief waarmee men alcohol gebruikt. Zo drinken jongeren vaak meer wanneer zij drinken met een *enhancement*- of een *coping*-motief (Kuntsche, Knibbe, Gmel, & Engels, 2005). Daartegenover is het drankgebruik van jongeren met een sociaal motief minder vaak problematisch. Mogelijk is dit ook van toepassing op andere middelen. Een vierde beperking van het onderzoek betreft eveneens de steekproef. In het onderzoek kon namelijk geen onderscheid gemaakt worden tussen verschillende groepen niet-Nederlandse participanten. Hierdoor kon er, als er verschillen werden gevonden in

motieven tussen verschillende etniciteiten, niet gezegd worden of dit voor alle niet-Nederlandse participanten gold, of alleen voor een bepaalde groep participanten met een specifieke etnische achtergrond. Door te controleren op islamitische achtergrond is een deel van dit probleem geprobeerd weg te nemen.

Naast deze beperkingen zijn er ook een aantal sterke punten te beschrijven van het uitgevoerde onderzoek. In eerdere onderzoeken naar het middelengebruik van jongeren werd over het algemeen gezien gefocust op één of twee specifieke middelen. Door dit niet te doen in het huidige onderzoek kon er een compleet beeld gegeven worden van de belangrijkste motieven voor middelengebruik in het algemeen. In een tijd waar er door de jeugd al lang niet meer alleen alcohol wordt gedronken, maar waarin nieuwe drugs snel worden ontwikkeld, is het van belang dat niet alleen bekend is wat het motief is voor jongeren om alcohol te drinken, maar juist ook wat voor hun redenen zijn om andere drugs te gebruiken. Door gebruik te maken van een vragenlijst waarbij zeven verschillende motieven worden onderscheiden, kon een specifiek beeld worden gegeven over wat de beweegredenen voor jongeren zijn om een middel te gebruiken. Dit in tegenstelling tot eerder onderzoek, waar vaak maar twee of drie globale motieven werden onderzocht. Positief is daarnaast ook dat er gebruik gemaakt is van gestandaardiseerde vragenlijsten, waardoor verschillende etnische groepen gemakkelijk en betrouwbaar met elkaar vergeleken konden worden. Om de vergelijking goed te kunnen maken was het van belang dat er genoeg participanten meededen met een andere achtergrond dan de achtergrond van de meerderheid. Dit bleek het geval te zijn, wat eveneens een sterk punt is van het huidige onderzoek. Op basis hiervan kan worden aangenomen dat de uitkomsten redelijk te generaliseren zijn naar de gehele populatie.

Implicaties voor vervolgonderzoek en de praktijk

In de toekomst is het interessant om in het wetenschappelijk onderzoek aandacht te besteden aan een aantal verschillende onderwerpen welke gerelateerd zijn aan het huidige onderzoek. Zoals genoemd bij de beperkingen, is geen aandacht besteed aan de vraag wat de redenen voor jongeren zijn om een bepaald middel juist niet te gebruiken. Stritzke en Butt (2001) vermeldden terecht dat voorgaande jaren veel onderzoek was gedaan naar de motieven om middelen wel te gebruiken, maar dat de andere kant lange tijd genegeerd is. Onder middelbare scholieren uit Australië vonden zij vijf motieven die belangrijk leken te zijn voor deze jongeren om geen alcohol te drinken. Dit waren het dispositionele risico-motief, waarbij bijvoorbeeld medicijngebruik of verslaving in de familie redenen waren om geen alcohol te drinken. Onverschilligheid tegenover alcohol of beperkingen opgelegd door de familie of het

geloof bleken ook een rol te spelen. Tot slot beschreven zij de angst voor negatieve consequenties van het drinken van alcohol. Dit laatste motief bleek voor de jongeren het meest belangrijk. In vervolgonderzoek zal aan deze tegenovergestelde motieven meer aandacht besteed moeten worden, omdat ook deze motieven gerelateerd lijken te zijn aan de hoeveelheid drank die iemand tot zich neemt (Stritzke & Butt, 2001). Hierbij kan ook de religieuze achtergrond van de jongeren in relatie tot hun middelengebruik verder onderzocht worden. Uit het huidige onderzoek lijkt naar voren te komen dat niet zozeer de etnische achtergrond van de jongere ervoor zorgt dat motieven voor middelengebruik veranderen, maar dat een islamitische achtergrond voornamelijk zorgt voor veranderingen in motieven. Een interessante vraag die open blijft is of het de normen en waarden van de islam zijn die zorgen voor het beperkte middelengebruik of dat de strenge opvoedregels die daarmee gepaard gaan een verklaring hiervoor bieden (Van Tubergen & Poortman, 2010).

De bevindingen over de motieven die jongeren hebben voor het gebruik van middelen kunnen in de praktijk met name gebruikt worden in de geïndiceerde preventie, waarbij de preventieve interventie zich richt op jongeren die grote hoeveelheden middelen gebruiken, maar die nog niet voldoen aan de criteria voor een diagnose voor middelenmisbruik. Door het geven van persoonlijke feedback bijvoorbeeld, kunnen jongeren bewust worden gemaakt van hun middelengebruik, waarin ook de motieven voor het gebruik kunnen worden meegenomen. Het rekening houden met de motieven die jongeren voor het gebruik hebben zal resulteren in advies op maat, wat van belang is omdat het motief vaak een voorspellende waarde heeft voor de frequentie van het gebruik en de ernst van de problemen (Kuntsche et al., 2005). Voor jongeren en jongvolwassenen die overmatig drinken lijkt één gesprek waarin persoonlijk advies gegeven wordt effectief te zijn (Riper et al., 2009). Het internet lijkt een geschikte manier om de interventies uit te voeren, omdat hiermee grote groepen jongeren tegelijk bereikt kunnen worden en het deelnemen aan de interventie in anonimiteit en op het moment wanneer de jongere er klaar voor is kan plaatsvinden (Riper et al., 2009; Simon-Arndt, Hurtado, & Patriarca-Troyk, 2006). In Nederland zijn er voor jongeren een aantal hulpwebsites beschikbaar, zoals bijvoorbeeld www.watdrinkjij.nl of www.drankendrugs.nl. Beide websites geven jongeren de mogelijkheid te minderen met alcohol of drugs door hen handvatten te bieden en doelen te stellen wat betreft het gebruik.

De motieven voor middelengebruik onder jongeren en jongvolwassenen in Nederland komen redelijk overeen tussen de Nederlandse en de niet-Nederlandse jongeren en jongvolwassenen. Leeftijd en geslacht hebben in enkele gevallen invloed op de motieven die jongeren en jongvolwassenen hebben. Voor de gevonden verschillen tussen de groep

Nederlandse en niet-Nederlandse participanten bleek een islamitische achtergrond een belangrijke factor te zijn. De religieuze achtergrond lijkt hiermee van grotere invloed te zijn dan de etnische afkomst die iemand heeft. Een vraag die open blijft is of het enkel de normen en waarden van de islam zijn, of dat de strenge opvoedregels die gehanteerd worden door moslim ouders zorgen voor beperkt middelengebruik en de verschillen in motieven. Dit zijn belangrijke gegevens voor toekomstige interventies, waar steeds effectiever gebruik gemaakt wordt van internet om grote groepen jongeren te bereiken en te kunnen helpen met problemen waar zij tegenaan lopen omtrent het gebruik van middelen.

Referenties

- Allot, K., & Redman, J. (2007). Are there sex differences associated with the effects of ecstasy/3,4-methylenedioxymethamphetamine (MDMA)? *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 31(3), 327–347. doi:10.1016/j.neubiorev.2006.09.009
- Berlin, I., Singleton, E. G., Pedarriosse, A., Lancrenon, S., Rames, A., Aubin, H., & Niaura, R. (2003). The modified reasons for smoking scale: Factorial structure, gender effects and relationship with nicotine dependence and smoking cessation in French smokers. *Addiction*, 98, 1575-1583.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2013). Onderwijsniveau bevolking gestegen. Geraadpleegd op <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/onderwijs/publicaties/artikelen/archief/2013/2013-3905-wm.htm>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2014). Leefstijl, preventief onderzoek; persoonskenmerken. Geraadpleegd op <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=81177NED&D1=0-1%2c4-5%2c8-12&D2=0-2%2c4-12%2c33-38&D3=0&D4=1&HD=130129-1609&HDR=G3%2cG2%2cT&STB=G1>
- Doremus-Fitzwater, T. L., Varlinskaya, E. I., & Spear, L. P. (2010). Motivational systems in adolescence: Possible implications for age differences in substance use and other risk-taking behaviors. *Brain and Cognition*, 72, 114-123. doi:10.1016/j.bandc.2009.08.008
- Dotinga, A., Van den Eijnden, R. J. J. M., Bosveld, W., & Garretsen, H. F. L. (2006). Religious, cultural and social cognitive correlates of alcohol use among second-generation Turks and Moroccans in the Netherlands. *Addiction Research and Theory Journal*, 14(4), 413–431. doi:10.1080/16066350600609925

- Fromme, K., Stroot, E., & Kaplan, D. (1993). Comprehensive effects of alcohol: Development and psychometric assessment of a new expectancy questionnaire. *Psychological Assessment, 5*(1), 19-26.
- Gire, J. T. (2002). A cross-national study of motives for drinking alcohol. *Substance Use and Misuse, 37*(2), 215-223.
- Goossens, F. X., Frijns, T., Van Hasselt, N. E., & Van Laar, M. W. (2013). *Het grote uitgaansonderzoek 2013: Uitgaanspatronen, middelengebruik en risicogedrag onder uitgaande jongeren en jongvolwassenen*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Holmila, M., & Raitasalo, K. (2005). Gender differences in drinking: Why do they still exist? *Addiction, 100*, 1763–1769. doi:10.1111/j.1360-0443.2005.01249.x
- Kuntsche, E., Knibbe, R., Gmel, G., & Engels, R. (2005). Why do young people drink? A review of drinking motives. *Clinical Psychology Review, 25*, 841-861. doi:10.1016/j.cpr.2005.06.002
- Kuntsche, E., Knibbe, R. A., Gmel, G., & Engels, R. C. M. E. (2006). Who drinks and why? A review of socio-demographic, personality, and contextual issues behind the drinking motives in young people. *Addictive Behaviors, 31*(10), 1844–1857. doi:10.1016/j.addbeh.2005.12.028
- Lee, C. M., Neighbors, C., & Woods, B. A. (2007). Marijuana motives: Young adults' reasons for using marijuana. *Addictive Behaviors, 32*, 1384-1394. doi:10.1016/j.addbeh.2006.09.010
- Martens, M. P., Rocha, T. L., Martin, J. L., & Serrao, H. F. (2008). Drinking motives and college students: Further examination of a four-factor model. *Journal of Counseling Psychology, 55*(2), 289–295. doi:10.1037/0022-0167.55.2.289
- Nationale Drug Monitor (NDM) (2014). *Nationale drug monitor: Jaarbericht 2013/2014*. Utrecht: Trimbos-instituut, Bureau Nationale Drug Monitor (NDM).

- Neighbors, C., Larimer, M. E., & Geisner, I. M. (2004). Feeling controlled and drinking motives among college students: Contingent self-esteem as a mediator. *Self and Identity*, 3, 207–224. doi:10.1080/13576500444000029
- Ogeil, R. P., Rajaratnam, S. M. W., & Broadbear, J. H. (2013). Male and female ecstasy users: Differences in patterns of use, sleep quality and mental health outcomes. *Drug and Alcohol Dependence*, 132, 223-230. doi:10.1016/j.drugalcdep.2013.02.002
- Patrick, M. E., Schulenberg, J. E., O'Malley, P. M., Johnston, L. D., & Bachman, J. G. (2011a). Adolescents' reported reasons for alcohol and marijuana use as predictors of substance use and abuse in middle adulthood. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*. 72(1), 106-116.
- Patrick, M. E., Schulenberg, J. E., O'Malley, P. M., Maggs, J. L., Kloska, D. D., Johnston, L. D., & Bachman, J. G. (2011b). Age-related changes in reasons for using alcohol and marijuana from ages 18 to 30 in a national sample. *Psychology of Addictive Behaviors*. 25(2), 330-339. doi:10.1037/a0022445
- Piko, B. F., Wills, T. A., & Walker, C. (2007). Motives for smoking and drinking: Country and gender differences in samples of Hungarian and US high school students. *Addictive Behaviors*, 32(10), 2087–2098. doi:10.1016/j.addbeh.2007.01.013
- Riper, H., Van Straten, A., Keuken, M., Smit, F., Schippers, G., & Cuijpers, P. (2009). Curbing problem drinking with personalized-feedback interventions: A meta-analysis. *American Journal of Preventive Medicine*, 36, 247-255. doi:10.1016/j.amepre.2008.10.016
- Simon-Arndt, C. M., Hurtado, S. L., & Patriarca-Troyk, L. A. (2006). Acceptance of web-based personalized feedback: User ratings of an alcohol misuse prevention program targeting U.S. marines. *Health Communication*, 20(1), 13-22. doi:10.1207/s15327027hc2001_2

- Simons, J., Correia, C. J., & Carey, K. B. (2000). A comparison of motives for marijuana and alcohol use among experienced users. *Addictive Behaviors, 25*(1), 153-160.
doi:10.1016/S0306-4603(98)00104-X
- Stritzke, W. G. K., & Butt, J. C. M. (2001). Motives for not drinking alcohol among Australian adolescents: Development and initial validation of a five-factor scale. *Addictive Behaviors, 26*, 633–649.
- Ter Bogt, T. F. M., & Engels, R. C. M. E. (2005). ‘‘Partying’’ hard: Party style, motives for and effects of MDMA use at rave parties. *Substance Use and Misuse, 40*, 1479-1502.
doi: 10.1081/JA-200066822
- Van Dorsselaer, S., de Looze, M., Vermeulen-Smit, E., de Roos, S., Verdurmen, J., Ter Bogt, T., & Vollebergh, W. (2010). *Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Van Rooij, A. J., Schoenmakers, T. M., & Van de Mheen, D. (2011). *Nationaal prevalentie onderzoek middelengebruik 2009: De kerncijfers* [National prevalence study on substance use 2009: Core statistics]. Rotterdam: IVO.
- Van Tubergen, F., & Poortman, A. (2010). Adolescent alcohol use in the Netherlands: The role of ethnicity, ethnic intermarriage, and ethnic school composition. *Ethnicity and Health, 15*(1), 1-13. doi: 10.1080/13557850903373908
- Van Unen, D. (2015, 22 januari). Meisje (15) zit met XTC op in de klas. *Spits*. Geraadpleegd op <http://m.spitsnieuws.nl/raar/2015/01/meisje-15-zit-met-xtc-op-in-de-klas>
- Verdurmen, J., Monshouwer, K., Van Dorsselaer, S., Lokman, S., Vermeulen-Smit, E., & Vollebergh, W. (2012). *Jeugd en riskant gedrag: Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek 2011*. Utrecht: Trimbos-instituut.